

УДК: 37.013

Школа як специфічний життєвий світ підростаючої генерації

В.В. САГУЙЧЕНКО

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Дніпропетровськ, Україна
E-mail: valentina_sag@bk.ru**Авторське резюме**

Освітній інститут «школа» представлено як своєрідний життєвий простір підростаючого покоління, що у свою чергу потребує створення механізмів формування соціальної компетентності.

Досліджено підходи педагогів, психологів до цього складного аспекту у вихованні молодших учнів, підлітків, усього підростаючого покоління. Також розглянуто окремі філософські аспекти з питань формування ключових соціальних компетенцій, що сьогодні знаходяться у площині здатності чи нездатності до життєтворчості, коли формуються або ігноруються майбутні життєві та соціальні ролі. Наведено соціологічний аналіз інтересів та уподобань сучасної української учнівської молоді.

Запропоновано формувати соціальну компетентність засобами проектної діяльності, до якої залучаються всі суб'єкти навчально-виховного процесу: вчителі, учні, батьки, громадські організації, владні та бізнесові структури, представники релігійних конфесій та національні меншини.

Ключові слова: освіта, виховання, соціальна компетентність, проектна діяльність, сучасне суспільство.

School as a specific life-world growing up generation

V.V. SAHUCHENKO

Dnepropetrovsk regional institute of postgraduate pedagogical education,
Dnepropetrovsk, Ukraine
E-mail: valentina_sag@bk.ru**Abstract**

The educational institution «school» is represented as a kind of living space the younger generation, which in turn requires the establishment of mechanisms for the formation of social competence.

Investigated approaches teachers, psychologists in this complex aspect in educating younger students, teenagers, just the younger generation. Also was consider some philosophical aspects of the formation of key social skills that today are in the plane of the ability or inability to the creative life when formed or ignored the future life and social roles. Is shown the sociological analysis of the interests and preferences of modern Ukrainian school youth.

The author proposed forming of social competence using funds of the project activity, which involves all actors of the educational process: teachers, students, parents, community organizations, authorities and businesses, representatives of religious denominations and ethnic minorities.

Keywords: education, social competence, project activities, modern society.

Постановка проблеми. Розглядати окремо школу сьогодні неможливо без зв'язку з сучасною культурою як національною, так і світовою. Тому є необхідність зупинитися на окремих аспектах, що суттєво впливають на світоглядні та ціннісні орієнтири, в тому числі культурних революціях, що припали на покоління вчителів та батьків сучасних учнів, які розділяють чи навпаки не приймають нові стандарти. Підводячи підсумки досвідів проведених раніше культурних революцій, дослідники виокремлюють кілька головних центрів, по яких культурна революція наносить основний удар. До них відносяться у першу чергу релігія і ідеологія. Все частіше дослідники підкреслюють, «що головне завдання на цьому етапі – боротьба з християнськими цінностями. На другому етапі – сім'я, тут вже йдеться про Війну дітей проти батьків. Пропаганда фемінізму та гомосексуалізму. Пропаганда сексуальної вільності. Далі – освіта. Переписування сві-

тової історії та культури. Традиційна класична культура замінюється на псевдо та її різноманітні сурогати»[1, С.358].

Окремо необхідно відмітити фактори, які притаманні сучасному світу та суттєво впливають на культурну безпеку держави, серед них масова імміграція людей різних кольорів шкіри, вірувань, культур. Окремо дослідники підкреслюють загрозу від цього для культурної цілісності та безпеці держави [1, С.359].

Регіональні системи середньої загальної освіти сьогодні - це соціальна система, що складається із загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, шкіл з поглибленим вивченням предметів, шкіл, що мають профільні класи, а також дитячих дошкільних установ, позашкільних навчальних закладів, установ додаткової освіти, корекційних закладів, які відкривають шлях до повноцінної інклюзивної освіти. Таким чином, освітня система України характеризується великою різноманітністю типів і

видів освітніх навчальних закладів середньої освіти. Зрозуміло, що гнучкість і варіативність системи повинна забезпечити позитивні результати. І подальша модернізація повинна передбачати підвищення якості освіти і виховання школярів, ефективний розвиток їхніх інтересів і здібностей, підвищення успішності вступу до вищих навчальних і середніх професійних закладів вже «в умовах здатності готувати своїх вихованців до зустрічі із новим майбутнім, яке буде залишатися невідомим, навчання здобуванню знання слід замінити на навчання приймати рішення» [9, с.199].

Таким чином, сьогодні, в умовах, коли відбувається трансформація всього українського суспільства, набуває особливої актуальності проблема адаптації учнівської молоді до швидкоплинних змін як у культурно-освітній, так і в соціально-економічній сферах життя, оскільки збереження безглузлого споживачього світобачення веде до майбутньої загибелі цивілізації. Безперечно, за цих умов сьогоденні підростаюча генерація є найбільш вразливою і незахищеною категорією суспільства. У всіх: і у молодших учнів, і у старших підлітків недостатньо успішно розвинуто такі якості, як готовність до адаптації у сучасному світі, комунікативні й оцінні вміння, в цілому – ключові соціальні компетенції.

Аналіз досліджень і публікацій. Це багатогранна проблема, і її рішення передбачає цілу низку нових управлінських дій, у тому числі і реалізацію принципу державно-громадського управління освітніми закладами. На цьому акцентується Національна доктрина розвитку освіти в Україні в ХХІ столітті. В п.21 Х глави Доктрини говориться, що принципово відмінністю модернізації української освіти є створення умов для поєднання громадських і державних форм управління освітою на різних рівнях, що сприяють умовам для формування у випускників загальноосвітніх навчальних закладів ключових соціальних компетенцій [6]. Важливо підкреслити, підходи сучасних дослідників до визначення соціальної компетентності учнів як відкритість до соціуму, до світу дорослих та однолітків, а також потреби кожної особистості, її навички соціальної поведінки, готовність до сприйняття соціальної інформації, бажання пізнавати людей, робити вчинки на користь добра [3, С.454]. Сьогодні наше суспільство ризикує вимагає постійного вирішення складних питань та проблем, у тому числі і в освітній сфері, коли важко молодій людині орієнтуватися у сучасному інформаційному світі, самостійно обирати певні духовні орієнтири. Важливо підкреслити особливість вітчизняної школи сьогодення – перехід від закритої, обмеженої національними рамками школи до спільного освітнього простору, на якому акцентує Рада Європи [8]. Одним

з головних завдань є формування демократичних цінностей, які неможливо формувати старими словесними методами без активної спільної діяльності як у формальній освіті так і неформальній освіті. Д.Дьюї приділяв велике значення вихованню методами проектною діяльності, коли виховують певними конкретними діями [2].

Метою є дослідження життєвого світу підростаючої генерації та підходів дослідників до формування у неї ключових соціальних компетенцій, коли виникає необхідність вільного вибору майбутніх та соціальних ролей. Одночасно виникає питання керівництва такими соціальними проектами, які допомагають вирішувати складні соціальні проблеми з залученням усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, в тому числі і громадськості.

Виклад основного матеріалу. Розгляд життєвого світу підростаючої генерації є діяльністю провести через категорію життєдіяльності та життєтворчості, які досліджено в педагогічній та психологічній науках.

Особливо необхідно підкреслити погляди наших сучасників на індивідуальність кожної особистості: «індивідуальні задатки, таланти, обдарування відзначаються великою різноманітністю, неповторністю поєднань, яскравістю особистих рис [4, т.5, С.88]. При цьому важливо пам'ятати, що, незважаючи на певні реформи, у більшості навіть розвинутих країн у сфері освіти збережено так звані «прихований курс навчання», який характеризується пунктуальністю, вмінням підкорятися, вмінням виконувати механічну, одноманітну працю. Наводячи цей аспект дослідники підкреслювали важливість формування податливої та керованої робочої сили [5, С.35-36].

Але сьогодні, презентуючи сучасну школу як життєвий світ підростаючої генерації, будемо пам'ятати про важливі складові цього простору: саморозвиток, самореалізацію, саморегуляцію, розвиток активності як у дитячому віці, так і подальший її розвиток, особистісне зростання, яке вільно планується самою особистістю [7]. Але останні дослідження, проведені ДООІПО у проекті «Соціальне партнерство як феномен інноваційного суспільства», свідчать, що пізнавальні уподобання школярів мають наступний вигляд: дивитися телевізор – 86%, відвідувати сайти соціальних мереж – 71%, комп'ютерні ігри – 69%, читати книги – 43%, грати з друзями на вулиці – 42%, ходити до школи – 41%, займатися спортом – 25%, робити домашні завдання – 21%, займатися в гуртках – 8%.

Розподіл мотивів школярів до навчання має такий вигляд: самовизначення і самовдосконалення – 35%, мотив благополуччя – 23%, допомога іншим – 21%, мотивація змісту – 17%, престижність – 8%, мотиви обов'язку і відпові-

дальності – 6%, мотивація процесом навчання – 6%, уникнути неприємностей – 5%.

В цілому у 77% школярів соціальні мотиви – 77% і лише у 23% – мотиви, закладені у самій навчальній діяльності. Окремо слід відмітити недостатність ефірного часу для шкільного телебачення з пізнавальними програмами, на що звертають увагу самі підлітки.

Висновок. Життєвий світ підростаючої генерації можливо формувати не тільки на уроках та формальних виховних годинах, пропонується практична діяльність у формі соціальних проєктів. До участі у проєктній діяльності за темою: «Соціальне партнерство як феномен інноваційного суспільства» приєднуються як рівноправні партнери всі бажаючі працювати за означеною проблемою: викладачі ДОПШО, педагоги загальноосвітніх навчальних закладів, керівники середніх загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, представники органів батьківського самоврядування, голови піклувальних та загальношкільних рад, представники місцевого самоврядування, учнівського самоврядування, владних, бізнесових структур, релігійних конфесій та

національних меншин. Допомагають реалізувати соціальну проєктну діяльність різноманітні форми роботи: індивідуальні та групові консультації, семінари, тренінги, практичні заняття, тематичні спецкурси із залученням фахівців з державного, державно-громадського управління загальноосвітніми навчальними закладами, батьківського та учнівського самоврядування, тренерів та координаторів громадсько активних шкіл, соціального моніторингу, соціальних досліджень з проблеми підтримки громадських ініціатив освітньої галузі, фахівців сімейного та родинного виховання, ознайомлення з досвідом роботи громадських структур в країнах Європи, США, Канади та інших держав світу.

Системна проєктна діяльність дає підстави пов'язати соціальну компетентність із можливістю трансформувати напрацьований досвід входження до соціуму через налагодження практичної соціальної взаємодії між усіма інституціями сучасного суспільства, вмінням вибудовувати комунікативне спілкування та адаптуватися до реальних умов існування своєчасно у шкільні роки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глазунов О.Н. Государственный переворот: стратегия и технологии [Текст]/ О.Н. Глазунов. – М. : ОЛМА-ПРЕСС Образование, – 2006. – 448 с
2. Дьюи Джон. Реконструкция в философии. Человеческая природа и поведение. Опыт и природа. Общество и его проблемы. Поиски уверенности. Теория оценки [Текст]/ Джон Дьюи ; Изд. подготовлено Багри Амбросиевичем Шарвадзе. - [Тбилиси : Коласи, 2009]. - 895 с.
3. Поніманська Т.І. Гуманізація педагогічної позиції у просторі дитинства [Текст] / Т.І. Поніманська // Дошкільне виховання. №12. – 2003. С. 3-5
4. Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання. Вибрані твори: у 5 т. / В.О. Сухомлинський ; [редкол.: Дзевєрін О. Г. (голова), Киричук О. В., Заволока С. П., Сухомлинська Г. І. [та ін.]]. – Київ : Радянська школа, 1976. – 670 с.
5. Тоффлер Е. Третья хвиля. [Текст] : Трактат про майбутнє / Е. Тоффлер; Пер. А Євси за ред. В. Шовкуна // – Київ : Всесвіт. – 2001. – № 1/2. – С.170-183
6. Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 року «Про Національну доктрину розвитку освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> - Назва з екрана.
7. Ямницький В. Психологія життєтворчості активної особистості: Монографія. [Текст] / В. Ямницький; АПН України, Півден. Наук. центр АПН України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. - Рівне ; Одеса : [Б. в.], – 2004. – 360 с..
8. Human Rights and Democracy in Action - Looking Ahead: The impact of the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Report on the Conference on «Human Rights and Democracy in Action - Looking Ahead» (Strasbourg, 29-30 November 2012) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/conference2012/Default_EN.asp - Назва з екрана.
9. Luhmann N. Das Erziehungssystem der Gesellschaft [Text] / N. Luhmann ; Hrsg. v. D.Lenzen. - Frankfurt am Main : Suhrkamp, – 2002. – 236 S

Стаття надійшла до редакції 30.08.2013

REFERENCES:

1. Hlazunov O.N. Gosudarstvennyy perevorot: strategiya i tekhnologii (The coup: Strategy and Technology .) Moscow, 2006, 448 p.
2. D'yuy, Dzhon. Rekonstruktsiya v filosofii. Chelovecheskaya priroda i povedeniye. Opyt i priroda. Obshchestvo i yego problemy. Poiski uverennosti. Teoriya otsenki (Reconstruction in Philosophy. Human nature and behavior. Experience and a nature. Society and its problems. The search for the certainty. The theory of estimation). Tbyl'sy, 2009, 895 p.
3. Ponimans'ka T.I. Humanizatsiya pedahohichnoyi pozytsiyi u prostori dytynstva (Humanization of teaching positions in the space of childhood). Doshkil'ne vykhovannya, 2003, no 12, pp. 3-5

4. *Sukhomlyns'kyy V.O.* Vykhovannya i samovykhovannya. Vybrani tvory: u 5 t. (Education and self-education. Selected works: in 5 volumes). Kyiv, 1976, 670 p.
5. *Toffler E.* Tretya khvylya. (The third wave). Kyiv, 2001, no 1/2, pp.170-183
6. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 347/2002 vid 17 kvitnya 2002 roku «Pro Natsional'nu doktrynu rozvytku osvity» (The Edict of Ukraine President no 347/2002 of 17 April 2002 «On the National Doctrine of the Education Development»). Regime to access: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
7. *Yamnyts'kyy V.* Psykholohiya zhyttyetvorchosti aktyvnoyi osobystosti: monohrafiya. (Psychology of the creative life active personality: monograph). Odessa, 2004, 360 p.
8. Human Rights and Democracy in Action - Looking Ahead: The impact of the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Report on the Conference on «Human Rights and Democracy in Action - Looking Ahead» (Strasbourg, 29-30 November 2012). Regime to access: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/conference2012/Default_EN.asp
9. Luhmann N. Das Erziehungssystem der Gesellschaft. Frankfurt am Main, 2002, 236 p.

Сагуйченко Валентина Володимирівна – кандидат філософських наук, доцент
Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса: 49006, м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 70
E-mail: valentina_sag@bk.ru

Sahuichenko Valentyna Volodymyrivna – PhD in philosophy, associate professor
Dnepropetrovsk regional institute of postgraduate pedagogical education
Address: 70, Sverdlov Str., Dnepropetrovsk, 49006
E-mail: valentina_sag@bk.ru